

گفت‌وگو

مرجان قندی

گروه گزارش

همزمان با سالروز ازدواج حضرت علی(ع) و حضرت فاطمه زهرا(س) و نامگذاری این روز در تقویم رسمی کشور به عنوان «روز ازدواج»، برنامه‌های حمایتی و فرهنگی برای تسهیل ازدواج جوانان در دستور کار قرار گرفته است. به گفته مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی جوانان وزارت ورزش و جوانان، اهدای پنج هزار جهیزیه به زوج‌های نیازمند، فراهم شدن امکان برگزاری جشن ازدواج برای ۴۰ هزار زوج و تقدیر از بیش از هزار خیر فعال در این حوزه، از جمله اقداماتی است که در هفته ازدواج برای حمایت از جوانان و ترویج فرهنگ ازدواج آسان اجرا می‌شود.

دکتر بهمن عبدی درگفت‌وگو با «ایران» با اشاره به اینکه افزایش و کاهش آمار ازدواج به عوامل متعددی از جمله مؤلفه‌های جمعیت‌شناختی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بستگی دارد و نمی‌توان آن را صرفاً به یک عامل محدود کرد، می‌گوید: «در ۱۵ سال گذشته، وقوع ازدواج در کشور هر سال با کاهش مواجه بوده است؛ به‌طوری‌که در سال ۱۳۸۹ بیش از ۸۹۰ هزار مورد ازدواج در کشور ثبت شده، اما این رقم در سال ۱۴۰۴ به حدود ۴۲۰ هزار مورد رسیده است.»

او با بیان اینکه آمارهای تحلیلی نیزاین روند را تأیید می‌کند، توضیح می‌دهد: «نرخ مقایسه‌ای ازدواج زنان مجرد نیز کاهش یافته است؛ یعنی در سال ۱۴۰۱ این نرخ ۴۰۳۵ از هر ۱۰۰ مجرد بوده، در سال ۱۴۰۲ به ۳۰۸۴ رسیده و در سال ۱۴۰۴ به ۳۰۱۶ کاهش یافته است که این آمار نشان‌دهنده افت تدریجی نرخ ازدواج در میان زنان مجرد است.»

مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی جوانان وزارت ورزش و جوانان، یکی از شاخص‌های مهم در این حوزه را تعداد افراد در معرض ازدواج عنوان می‌کند و می‌گوید: «تعداد مجردان بالاتر از سن قانونی ازدواج از حدود ۱۲ میلیون و ۶۰۰ هزار نفر به بیش از ۱۳ میلیون و ۶۰۰ هزار نفر رسیده است. این موضوع را می‌توان یکی از مسائل اساسی و کلان جامعه ایران در دیدگاه حال حاضر دانست که باید در توجه جدی قرار بگیرد.»

او با اشاره به نقش شرایط اقتصادی در این روند می‌گوید: «هرچند مسائل اقتصادی در صدر عوامل مؤثر بر کاهش نرخ ازدواج قرار دارد، اما نباید از تغییرات جمعیتی غافل شد. در دهه‌های اخیر با کاهش نرخ رشد جمعیت، هرم سنی کشور تغییر کرده و هر سال از تعداد جمعیت جوان کاسته شده است، در حالی که تعداد مجردان رو به افزایش است.»

عبدی توضیح می‌دهد: «بیشترین تعداد ازدواج در بازه سنی ۲۰ تا ۲۹ سال ثبت می‌شود؛ به‌طوری‌که در سال ۱۴۰۳ از مجموع حدود ۴۲۰ هزار ازدواج، نزدیک به ۲۳۵ هزار مورد مربوط به این گروه سنی بوده و حدود ۱۵۱ هزار مورد در بازه ۲۰ تا ۲۹ سال ثبت شده است. بنابراین با کاهش جمعیت در این بازه‌های سنی، طبیعی است که شاهد کاهش تعداد ازدواج‌ها در سطح جامعه باشیم.»

تهرانی‌ها در صدر بالاترین سن ازدواج

عبدی با اعلام اینکه میانگین سن ازدواج بار اول در سال ۱۴۰۴ در کل کشور برای مردان ۲۸.۳ سال و برای زنان ۲۴.۱ سال بوده است درباره توزیع استانی این شاخص، توضیح می‌دهد: «استان‌های تهران، ایلام، کهگیلویه و بویراحمد، البرز، فارس، اصفهان و کرمانشاه به ترتیب بالاترین سن ازدواج مردان را ثبت کرده‌اند. در مقابل، استان‌های سیستان و بلوچستان، خراسان جنوبی، خراسان شمالی، خراسان رضوی، یزد، گلستان و کرمان پایین‌ترین سن ازدواج مردان را داشته‌اند. بیشترین سن ازدواج مردان مربوط به استان تهران با میانگین ۳۰.۶ سال و کمترین آن مربوط به استان سیستان و بلوچستان با میانگین ۲۴.۹ سال است.»

مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی جوانان وزارت ورزش و جوانان درباره وضعیت سن ازدواج در میان زنان نیز توضیح می‌دهد: «در میان زنان، بیشترین میانگین سن ازدواج به ترتیب در استان‌های تهران، البرز، ایلام، کیلان، کهگیلویه و بویراحمد، فارس و کرمانشاه ثبت شده است و پایین‌ترین میانگین سن ازدواج زنان به استان‌های سیستان و بلوچستان، خراسان جنوبی، خراسان رضوی، خراسان شمالی، یزد، آذربایجان شرقی و اردبیل اختصاص دارد.» او می‌گوید: «بالاترین سن ازدواج زنان در استان تهران با میانگین ۲۷.۱ سال و پایین‌ترین آن در استان سیستان و بلوچستان با میانگین ۲۰.۸ سال به ثبت رسیده است. در مجموع، میانگین سن ازدواج زنان در کشور ۲۴.۱ سال است که نشان‌دهنده تفاوت‌های قابل توجه منطقه‌ای در الگوی ازدواج است.»

عبدی، درباره موضوع ازدواج در سنین بالا می‌گوید: «در سال‌های اخیر به دلایلی همچون تأخیر در دستیابی به ثبات اقتصادی، تحصیلات عالی، تغییرات هرم جمعیتی و مجموعه‌ای از عوامل اجتماعی و فرهنگی، شاهد افزایش سن ازدواج در جامعه بوده‌ایم؛ به همین دلیل، ازدواج در سنین بالاتر دیگر امری ناشناخته یا کم‌فرآیندی محسوب نمی‌شود.»

او با اشاره به حساسیت ازدواج در این سنین می‌گوید: «هرچند ازدواج در سنین بالا با نگاه منطقی‌تر و واقع‌بینانه‌تری همراه است، اما حساسیت‌های خاص خود را دارد و لازم است این نوع ازدواج‌ها در چهارچوب مشاوره‌های تخصصی ازدواج و خانواده و با توجه به ملاحظات روانی، اجتماعی و اقتصادی پیش برود. البته ازدواج‌هایی هم در سنین بالاتر، یعنی سنین بالای ۵ یا ۶۰ سال داریم که باید گفت احتمال و شانس ازدواج در این گروه‌های سنی به‌طور محسوسی کاهش می‌یابد؛ طوری که در سال گذشته فقط حدود ۲۲ هزار مورد ازدواج در سنین بالای ۵۰ سال در کشور ثبت شده است.»

کاهش شانس ازدواج زنان در سنین بالا

مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی جوانان وزارت ورزش و جوانان با اشاره به تفاوت‌های جنسیتی در این سنین توضیح می‌دهد: «در سنین بالا، شانس ازدواج زنان به دلیل تعداد بیشتر آنها نسبت به مردان کمتر است؛ بویژه در سنین سالمندی که به دلیل عواملی مانند بالاتر بودن نرخ مرگ‌ومیر مردان، تعداد زنان می‌همسر افزایش می‌یابد. در حال حاضر حدود ۶۰ درصد زنان بالای

مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی جوانان وزارت ورزش و جوانان در گفت‌وگو با «ایران» خبرداد

از اهدای ۵ هزار جهیزیه تا جشن ازدواج ۴۰ هزار زوج

۷۰ سال و حدود ۲۰ درصد مردان بالای ۷۰ سال در وضعیت مجرد به سر می‌برند و همین مسأله موجب ناتوان شدن چهره سالمندی در کشور شده است؛ موضوعی که نیازمند بررسی و سیاست‌گذاری دقیق‌تری در حوزه اجتماعی و جمعیتی است.»

عبدی درباره مهم‌ترین موانعی که امروز جوانان در مسیر ازدواج با آن روبرو هستند، می‌گوید: «وضعیت ازدواج متأثر از مجموعه‌ای از عوامل اقتصادی، اجتماعی، روانی، جمعیت‌شناختی و فرهنگی است و نمی‌توان آن را به یک عامل محدود کرد. بسیاری از مردم می‌گویند، عوامل

اقتصادی معمولاً در صدر دلایل کاهش ازدواج قرار می‌گیرند، اما در کنار آنها نباید سایر عوامل را نادیده گرفت. این واقعیت را نباید نادیده گرفت که در کنار عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی و روانی هم سهم قابل‌توجهی در این روند دارند. تغییر در کیفیت ارتباطات انسانی که بخشی از آن تحت تأثیر سبک زندگی رسانه‌ای و فضای مجازی است و همچنین افزایش سن مجردان، بویژه متولدین دهه ۶۰، موجب شده بخشی از جوانان به وضعیت مجرد عادت کنند یا از نظر روانی آمادگی کافی برای شروع زندگی مشترک را نداشته باشند.»

اقتصادی معمولاً در صدر دلایل کاهش ازدواج قرار می‌گیرند، اما در کنار آنها نباید سایر عوامل را نادیده گرفت. این واقعیت را نباید نادیده گرفت که در کنار عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی و روانی هم سهم قابل‌توجهی در این روند دارند. تغییر در کیفیت ارتباطات انسانی که بخشی از آن تحت تأثیر سبک زندگی رسانه‌ای و فضای مجازی است و همچنین افزایش سن مجردان، بویژه متولدین دهه ۶۰، موجب شده بخشی از جوانان به وضعیت مجرد عادت کنند یا از نظر روانی آمادگی کافی برای شروع زندگی مشترک را نداشته باشند.»

۵۵۰ هزار زوج در صف دریافت وام ازدواج

مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی جوانان وزارت ورزش و جوانان با بیان اینکه پیگیری مستمر برای تسریع در پرداخت وام ازدواج از دیگر اقدامات معاونت است، می‌گوید: «در حال حاضر حدود ۵۵۰ هزار زوج در صف دریافت این تسهیلات قرار دارند و ضروری است بانک مرکزی و بانک‌های عامل در این زمینه همکاری لازم را داشته باشند. او با اشاره به اقدامات انجام‌شده برای بهبود روند پرداخت این تسهیلات می‌گوید: «در چهارچوب وظایف نظارتی این دفت‌ر، تعاملات و

مکاتبات متعددی با بانک مرکزی و دستگاه‌های مرتبط برای تسهیل فرآیند پرداخت وام ازدواج انجام شده است.» عبدی درباره برخی راهکارهای پیشنهادی برای تسهیل دریافت این وام توضیح می‌دهد: «یکی از پیشنهادها مطرح شده، استفاده از وثیقه پارانه نقدی به‌عنوان ضمانت بازپرداخت وام است تا متقاضیان به‌جای معرفی ضامن‌های متعدد بتوانند از این طریق تسهیلات دریافت کنند. اجرای چنین راهکارهایی می‌تواند به تسهیل دسترسی جوانان به تسهیلات ازدواج و بهبود روند حمایت مالی از تشکیل خانواده کمک کند.»

بنابراین تغییرات سال‌های اخیر، به‌طور مستقیم بر ذهنیت و برنامه‌ریزی جوانان اثر گذاشته و انتظار می‌رود این وضعیت یکی از چالش‌های اصلی ازدواج در سال جاری باشد.»

خدمات مشاوره‌ای برای زوج‌های جوان

مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی جوانان وزارت ورزش و جوانان به اقدامات انجام‌شده در حوزه آموزش مهارت‌های زندگی و آمادگی برای ازدواج اشاره می‌کند و می‌گوید: «آموزش مهارت‌های زندگی با تمرکز بر مهارت‌ها و مشاوره‌های ازدواج، یکی از محورهای مهم فعالیت‌های این دفتر در وزارت ورزش و جوانان است و در سال‌های اخیر برنامه‌های مختلفی در این زمینه اجرا شده است. در این راستا در سال ۱۴۰۴ در مجموع ۴۴۲ هزار نفر ساعت کارگاه آموزش ازدواج و خانواده در قالب ۱۱ هزار و ۵۰ کارگاه آموزشی در سراسر کشور برگزار شده و این برنامه‌ها بر اساس ماده ۷۹

شرایطی که هزینه‌های شروع زندگی مشترک روزبه‌روز بیشتر می‌شود، حمایت‌های مالی دولت اهمیت بیشتری پیدا می‌کند و وام ازدواج نیز در همین راستا به‌عنوان یکی از مؤثرترین ابزارهای کمک به جوانان مطرح است

قانون برنامه هفتم توسعه در سال ۱۴۰۵ هم ادامه‌دهنده این سیاست است.» عبدی با اشاره به ساماندهی مراکز همسرگزینی توضیح می‌دهد: «تاکون برای ۲۴۴ مرکز فعال در حوزه انتخاب همسر مجوز فعالیت صادر شده که در حال حاضر حدود ۱۶۰ مرکز دارای مجوز معتبر (دارای تاریخ اعتبار) هستند و در سال ۱۴۰۴ نیز مجوز فعالیت ۴۵ مرکز همسان‌گزینی جدید صادر شده است.»

عبدی درباره خدمات مشاوره‌ای می‌گوید: «در راستای اجرای ماده ۸۰ برنامه هفتم توسعه، تاکنون بیش از هزار و ۷۰۰ مرکز تخصصی مشاوره ازدواج و خانواده مجوز فعالیت دریافت کرده‌اند که فقط در سال گذشته ۳۶۵ مجوز برای این مراکز صادر شده است.»

مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی جوانان وزارت ورزش و جوانان با اشاره به استقبال مردم از خدمات مشاوره‌ای می‌گوید: «در سال گذشته بیش از ۴۲۰ هزار نفر برای دریافت خدماتی همچون مشاوره فردی، پیش از ازدواج، مشاوره خانواده، فرزندپروری و خدمات مرتبط باطلاق به این مراکز مراجعه کرده‌اند و در مجموع حدود یک میلیون و ۳۰۰ هزار جلسه مشاوره برای متقاضیان برگزار شده است.»

او همچنین با اعلام اینکه در شرایط خاص ارائه خدمات به‌صورت رایگان انجام می‌شود، توضیح می‌دهد: «در ایام جنگ رمضان حدود ۶۷۰ مرکز مشاوره خدمات رایگان و داوطلبانه ارائه کردند که نزدیک به ۱۰ هزار نفر از این خدمات بهره‌مند شدند.»

او با اشاره به اقدامات پژوهشی این حوزه می‌گوید: «در راستای رصد وضعیت ازدواج، طلاق و تحولات جمعیتی کشور، گزارش‌های تحلیلی در قالب ۳۲ جلد کتاب در سطح استانی و ملی تدوین شده و همچنین مجموعه گزارش‌های رصد جمعیت کشور برای سال‌های ۱۴۰۳

توانستیم درآمد‌های ارزی دانشگاه را بیش از ۵۰ درصد افزایش بدهیم. مسئولان دانشگاه با وجود تمام محدودیت‌ها، تلاش می‌کنند بخش علمی ارتقا یابد، اما گاهی اوقات اتفاقاتی رخ می‌دهد که از حوزه اختیارات و عملکرد ما خارج است. مثلاً تحریم‌هایی که طی چندسال گذشته با شدت بیشتری اعمال شده، کار پژوهش و تحقیق را سخت‌تر کرده است، به همین دلیل برای حفظ رتبه علمی در جهان و آسیا بهتر است به برخی مسائل دقت بیشتری داشته باشیم.»

معاون بین‌الملل دانشگاه علوم پزشکی تهران می‌گوید: «در حال حاضر پنج دانشگاه اول آسیا برای کشور چین هستند. اگر بخواهیم رتبه دانشگاه‌های خودمان را ارتقا بدهیم، سیاست‌گذاری کشور، از جمله سیاست‌های اینترنتی و علمی باید هدفمندتر باشد. کما اینکه بعضی از اساتید دانشگاه علوم پزشکی تهران سردرگم‌کننده‌ترین دنیا هستند، یعنی مجله به اسم آنها شناخته می‌شود، اما در ایامی که به اینترنت دسترسی نداشتند، نمی‌توانستند مقاله‌های ارسال شده به این نشریات خارجی را داوری و ارزیابی کنند.»

دکتر جعفریان با بیان اینکه اساتید دانشگاه‌ها باید در هر شرایطی به اینترنت دسترسی داشته باشند، می‌گوید: «آنان باید بتوانند در شبکه‌های ارتباطی با سایر پژوهشگران داخلی و جهانی ارتباط برقرار کنند. حتی برای

اساس، معاونت امور جوانان مجموعه‌ای از اقدامات و برنامه‌ها را در دست اجرا و تدوین دارد تا بخشی از این فشارها را همسرگزینی توضیح می‌دهد: «تاکون برای ۲۴۴ مرکز فعال در حوزه انتخاب همسر مجوز فعالیت صادر شده که در حال حاضر حدود ۱۶۰ مرکز دارای مجوز معتبر (دارای تاریخ اعتبار) هستند و در سال ۱۴۰۴ نیز مجوز فعالیت ۴۵ مرکز همسان‌گزینی جدید صادر شده است.»

عبدی درباره خدمات مشاوره‌ای می‌گوید: «در راستای اجرای ماده ۸۰ برنامه هفتم توسعه، تاکنون بیش از هزار و ۷۰۰ مرکز تخصصی مشاوره ازدواج و خانواده مجوز فعالیت دریافت کرده‌اند که فقط در سال گذشته ۳۶۵ مجوز برای این مراکز صادر شده است.»

مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی جوانان وزارت ورزش و جوانان با اشاره به استقبال مردم از خدمات مشاوره‌ای می‌گوید: «در سال گذشته بیش از ۴۲۰ هزار نفر برای دریافت خدماتی همچون مشاوره فردی، پیش از ازدواج، مشاوره خانواده، فرزندپروری و خدمات مرتبط باطلاق به این مراکز مراجعه کرده‌اند و در مجموع حدود یک میلیون و ۳۰۰ هزار جلسه مشاوره برای متقاضیان برگزار شده است.»

او همچنین با اعلام اینکه در شرایط خاص ارائه خدمات به‌صورت رایگان انجام می‌شود، توضیح می‌دهد: «در ایام جنگ رمضان حدود ۶۷۰ مرکز مشاوره خدمات رایگان و داوطلبانه ارائه کردند که نزدیک به ۱۰ هزار نفر از این خدمات بهره‌مند شدند.»

او با اشاره به اقدامات پژوهشی این حوزه می‌گوید: «در راستای رصد وضعیت ازدواج، طلاق و تحولات جمعیتی کشور، گزارش‌های تحلیلی در قالب ۳۲ جلد کتاب در سطح استانی و ملی تدوین شده و همچنین مجموعه گزارش‌های رصد جمعیت کشور برای سال‌های ۱۴۰۳

سفرهای خارجی علمی باید برای اساتید هزینه سفر تعریف کنیم تا آنان بتوانند در سمینارها و همایش‌های بین‌المللی شرکت کنند.»

او با بیان اینکه اکنون سایت‌های دانشگاه‌های کشور «ایران اکسس» Iran access است، توضیح می‌دهد: «ایران اکسس بدون سایت‌ها یعنی دسترسی به اطلاعات آنها فقط برای آبی‌های ایرانی ممکن است و افراد خارج از کشور نمی‌توانند به این سرورها متصل شوند. هرچند این شرایط ناشی از جنگ و تجاوز نظامی دشمن به کشور است، اما مسئولان باید در سیاست‌گذاری‌ها به این مسأله هم توجه کنند که در این صورت چطور می‌توان سیاست جذب دانشجویان دنبال کرد، یا وقتی کسی خارج از ایران دانشگاه‌ها را نمی‌بیند، چطور می‌توانیم با دانشمندی از کشورهای دیگر ارتباط برقرار کنیم تا تحقیقات بین‌المللی انجام دهیم.»

وی با تأکید بر اینکه باید با حفظ ملاحظات امنیت ملی که در زمینه اینترنت مطرح است، سیاست‌های ضروری برای محدودسازی اینترنت در شرایط جنگی به‌گونه‌ای بازطراحی شود که راه فعالیت‌های علمی بین‌المللی همچنان باز بماند، تصریح می‌کند: «البته با وجود برخی مشکلات در حوزه اینترنت بین‌الملل، این شاخصان محققان پژوهشگران ایرانی است که دانشگاه‌های ما از جمله دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران هنوز هم در رتبه‌بندی تایمز قرار دارند.»

دکتر جعفریان با بیان اینکه اساتید دانشگاه‌ها باید در هر شرایطی به اینترنت دسترسی داشته باشند، می‌گوید: «آنان باید بتوانند در شبکه‌های ارتباطی با سایر پژوهشگران داخلی و جهانی ارتباط برقرار کنند. حتی برای

گزارش

محدثه جعفری

گروه گزارش

محدودیت‌های دسترسی به اینترنت بین‌الملل مشکلاتی برای اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها ایجاد کرده است. در یک ماه گذشته به‌رغم دسترسی به اینترنت پرو، سایت‌هایی که موتور جست‌وجوی اصلی در حوزه پزشکی محسوب می‌شوند، به غیر از چند روز، امکان دسترسی نداشتند. موضوعی که حتی دکتر محمدرضا ظفرقندی وزیر بهداشت هم به آن اشاره کرد و در نامه‌ای به دبیر شورای عالی و رئیس مرکز ملی فضای مجازی خواستار رفع محدودیت‌های غیرضرور شد. علیرضا استقامتی رئیس دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران هم با بیان اینکه اینترنت پرو تلف‌همراه پاسخگوی نیازهای علمی نیست، می‌گوید: «اساتید برای استفاده از امکانات ناچار هستند به‌صورت نوبتی و در صف، از اینترنت استفاده کنند.» یا این اوصاف، برخی کارشناسان معتقدند به دلیل تأثیر محدودیت دسترسی به اینترنت بین‌الملل

۱۸ شاخص برای رتبه‌بندی تایمز

پایگاه رتبه‌بندی «تایمز» یکی از نظام‌های رتبه‌بندی معتبر است که در سال ۲۰۱۳ میلادی رتبه‌بندی دانشگاه‌های آسیایی را هم در کنار رتبه‌بندی بین‌المللی آغاز کرد. دکتر جعفریان مقالات، اساتید و پژوهشگرانی که در کشور فعالیت می‌کنند، ایران می‌تواند سطح بالاتری داشته باشد، اما محدودیت‌های اینترنتی باعث شده دانشگاه‌ها در آسیا چنین رتبه‌ای نداشته باشند. این درحالی است که دانشگاه علوم پزشکی تهران میان تمام علوم پزشکی‌ها رتبه یک کشور است و به خود اختصاص داده، حدود ۲۵ درصد سهم ارزیابی را در رتبه‌بندی به خود اختصاص داده، حدود ۲۰ درصد از رتبه‌بندی به بخش پژوهش مرتبط می‌شود. همچنین محیط پژوهش

که بسیاری از افراد به آن توجه نمی‌کنند، بسیار مهم است و حدود ۲۸ درصد اثرگذاری در ارتقای سطح رتبه‌بندی تایمز دارد. ارتباط با صنعت حدود ۱۰ درصد مؤثر است، همچنین وجهه بین‌المللی دانشگاه‌ها ۵ درصد این معیار را به‌خود اختصاص داده است. بنابراین هر دانشگاهی برای کسب رتبه مطلوب با توجه به تک‌تک آنها توجه کند.»

افزایش ۵۰ درصدی درآمد ارزی دانشگاه‌ها او با اشاره به چالش‌هایی که سال گذشته

